

ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра «Філософія та соціологія»

СОЦІОЛОГІЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для самостійної роботи
студентів заочної форми навчання

Харків 2009

Методичні вказівки розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри «Філософія та соціологія» 15 грудня 2008 р., протокол № 3.

Методичні вказівки для студентів заочної форми навчання з курсу «Соціологія» підготовлено відповідно до програми навчального курсу і є складовою частиною навчально-методичного комплексу дисципліни «Соціологія».

Дана методична розробка містить програму курсу, плани семінарських занять з методичними рекомендаціями до кожної теми, перелік питань для самоперевірки, самостійної роботи, питання для контрольної роботи, для підготовки до іспиту, список літератури.

Рекомендується для студентів технічних спеціальностей заочної форми навчання.

Укладач

доц. В.В. Міхеєва

Рецензент

доц. І.Д. Загрійчук

СОЦІОЛОГІЯ

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для самостійної роботи
студентів заочної форми навчання

Відповідальний за випуск Міхеєва В.В.

Редактор Губарева К.А.

Підписано до друку 14.01.09 р.

Формат паперу 60x84 1/16 . Папір писальний.

Умовн.-друк.арк. 1,25. Обл.-вид.арк. 1,5.

Замовлення № Тираж 500. Ціна

Видавництво УкрДАЗТу, свідоцтво ДК № 2874 від. 12.06.2007 р.

Друкарня УкрДАЗТу,
61050, Харків - 50, пл. Фейєрбаха, 7

УКРАЇНСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ЗАЛІЗНИЧНОГО
ТРАНСПОРТУ

ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА «ФІЛОСОФІЯ ТА СОЦІОЛОГІЯ»

СОЦІОЛОГІЯ

Методичні вказівки для самостійної роботи
студентів заочної форми навчання

2008

Методичні вказівки розглянуто та рекомендовано до друку на засіданні кафедри «Філософія та соціологія» 15 грудня 2008 року, протокол №3.

Методичні вказівки для студентів заочної форми навчання з курсу «Соціологія» підготовлено відповідно до програми навчального курсу і є складовою частиною навчально-методичного комплексу дисципліни «Соціологія».

Дана методична розробка містить програму курсу, плани семінарських занять з методичними рекомендаціями до кожної теми, перелік питань для самоперевірки, самостійної роботи, питання для контрольної роботи, для підготовки до іспиту, список літератури.

Рекомендується для студентів технічних спеціальностей заочної форми навчання.

Укладач
доц. В.В. Міхеєва

Рецензент
доц. І.Д. Загрійчук

ЗМІСТ

Вступ	4
1 Тематичний план курсу	5
1.1 Соціологія як наука. Специфіка соціологічної системи знання	5
1.2 Соціальна структура суспільства. Соціальні норми і цінності як регулятор соціального взаємодії. Соціальні зміни в сучасному світі	6
1.3 Культура як соціальний феномен. Особистість у системі соціальних зв'язків	7
1.4 Соціальні інститути суспільства	8
2 Плани семінарських занять	10
2.1 Специфіка, структура та функції соціологічної системи знання	10
2.2 Соціальна структура суспільства та методологічні підходи до її аналізу	12
2.3 Суспільство як цілісна система	14
2.4 Економіка, політика, освіта, сім'я, релігія як соціальні інститути суспільства	15
3 Вимоги до виконання та оформлення контрольної роботи	18
4 Тематика контрольних робіт	18
5 Перелік питань до іспиту	19
Список літератури	31

ВСТУП

Мета курсу – дати студентам уявлення про предмет, об'єкт і структурні рівні соціологічної теорії, про спільне і відмінне між загальною та спеціальною соціологічною теоріями. Розглядаються такі проблеми, як функції та категоріальний апарат загальносоціологічної теорії, її зв'язок зі спеціальними теоріями та методами емпіричного соціологічного дослідження, класичний і сучасний етапи розвитку загальносоціологічної теорії. Формуються значення теоретичних уявлень для проведення соціологічних досліджень і пояснення їхніх результатів. Аналізуються різні соціальні інститути суспільства, їх взаємозв'язок і відносини.

Студент повинен:

знати:

- визначення предмета, об'єкта і рівнів соціологічної теорії, її головних функцій;
- зміст класичного та сучасного етапів розвитку загальносоціологічної теорії;
- основні напрямки розвитку сучасної загальносоціологічної теорії;
- основні поняття і категорії теоретичної соціології;
- механізми розвитку та функціонування соціальних інститутів суспільства;

вміти:

- застосовувати основні поняття і категорії загальносоціологічної теорії при проведенні емпіричних соціологічних досліджень і пояснення їхніх результатів при вивченні спеціальних соціологічних теорій;
- аналізувати явища та процеси реальної соціологічної практики.

1 ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН КУРСУ

Теми лекцій	Кількість годин	Теми семінарських занять	Кількість годин
Соціологія як наука. Специфіка соціологічної системи знання	2	Специфіка, структура та функції соціологічної системи знання	2
Соціальна структура суспільства. Соціальні норми і цінності як регулятор соціального взаємодії. Соціальні зміни в сучасному світі	2	Соціальна структура суспільства та методологічні підходи до її аналізу	2
Культура як соціальний феномен. Особистість у системі соціальних зв'язків	2	Суспільство як цілісна система	2
Соціальні інститути суспільства	2	Економіка, політика, освіта, сім'я, релігія як соціальні інститути суспільства	2
Разом	8		8

1.1 Соціологія як наука. Специфіка соціологічної системи знання

Соціологія як наука та навчальна дисципліна. Роль соціології у сучасному суспільстві.

Особливості соціологічного підходу до аналізу суспільства як цілісності. Суспільство і природа. Співвідношення природного й соціального в розвитку суспільства, людини. Суспільство як цілісний організм, що розвивається. Поняття соціального, соціальної спільності, соціальних зв'язків. Регуляція соціальної взаємодії. Соціальний простір як система соціальної взаємодії.

Соціологія як наука про суспільство як цілісний організм, про соціальні спільноти і соціальні процеси, механізми їхнього функціонування і розвитку.

Структура і функції соціологічної системи знання. Пізнавальні, методологічні і практичні функції соціології. Розробка соціальних проектів і технологій, використання соціологічних знань у практичній діяльності. Роль соціології у вивченні та формуванні суспільної думки, в удосконалюванні керування суспільними процесами.

Місце та роль загальної соціологічної теорії у соціології. Основні методологічні принципи і підходи соціологічного аналізу. Роль спеціальних соціологічних теорій в аналізі соціальної реальності. Класифікація спеціальних теорій. Зв'язок конкретно-соціологічних досліджень із загальними та спеціальними соціологічними теоріями.

Основні поняття: соціологія, соціологічний підхід, суспільство, соціальне, соціальні зв'язки, соціальна взаємодія, соціальний простір, соціальні процеси, суспільні відносини, структура соціологічної системи знання, функції науки і функції соціології, загальна соціологічна теорія, спеціальні соціологічні теорії, конкретно-соціологічні дослідження.

1.2 Соціальна структура суспільства. Соціальні норми і цінності як регулятор соціального взаємодії. Соціальні зміни в сучасному світі

Соціальна структура суспільства, її елементи. Соціальна стратифікація. Соціальна трансформація сучасного українського суспільства. Соціальна група як вихідний елемент соціальної структури суспільства. Відмінність соціальної групи від випадкових нестійких спільнот людей.

Історичні умови появи різних видів соціальних груп, спільнот: національно-етнічних, соціально-демографічних, соціально-класових, соціально-політичних, соціально-професійних, їхній взаємний вплив.

Поняття соціальної стратифікації як центральне поняття при аналізі соціальної структури. Види соціальних стратифікацій (закрита і відкрита). Причини соціальної нерівності. Різні методологічні підходи до рішення питань про сутність і

перспективи розвитку соціальної стратифікації. Соціальна стратифікація і соціальна мобільність сучасного суспільства. Поляризація сучасного суспільства. Джерело й особливості формування середнього й вищого класів в Україні.

Поняття національно-етнічної структури суспільства. Еволюція етнічних спільнот. Різні трактування поняття нації. Етнічність, її ознаки, значення у сучасну епоху. Соціальні характеристики сучасних національно-етнічних утворень. Сучасні проблеми міжнаціональних відносин, шляхи їх вирішення.

Соціально-демографічні групи і процеси. Типи відтворення населення. Соціологічний аналіз динаміки складу населення за віком, статтю, сімейним станом. Соціальні проблеми міграції.

Соціальні норми і цінності як регулятори соціальної взаємодії. Поняття соціальної норми, її функції. Девіантна поведінка, її причини, види.

Основні поняття: соціальна структура суспільства, соціальна стратифікація, соціальна нерівність, соціальна група, соціальна спільність, національно-етнічна, соціально-демографічна, соціально-класова, соціально-політична, соціально-професійна підструктури суспільства, соціальна мобільність, маргінальність, міграція, соціальні норми, соціальні цінності, девіантна поведінка.

1.3 Культура як соціальний феномен. Особистість у системі соціальних зв'язків

Різні методологічні підходи до аналізу культури як складного соціального феномена. Культура і природа. Культура і цивілізація. Культура і свідомість. Основні елементи культури: мова, знання, звички, вміння, переконання, цінності, норми. Культура і діяльність. Конкретні форми культури. Субкультура. Трансформація культури.

Поняття особистості в соціології. Співвідношення понять людина, особистість, індивід, індивідуальність. Статуси і соціальні ролі. Рольові конфлікти, шляхи подолання. Внутрішні детермінанти соціального поведіння. Потреби, інтереси, цінності, ціннісні орієнтації як елементи духовної структури особистості. Типологічний аналіз особистості. Особливості соціологічної типологізації. Соціалізація особистості. Співвідношення соціалізації та індивідуалізації особистості. Структура процесу соціалізації. Поняття соціальної активності особистості. Критерії та показники соціальної активності. Шляхи підвищення соціальної активності.

Основні поняття: культура, цивілізація, традиції, звичаї, субкультура, контркультура, людина, особистість, індивід, індивідуальність, соціальний статус, соціальна роль, рольовий конфлікт, потреби, інтереси, цінності, ціннісні орієнтації, ідеальний, базисний і модальний типи особистості, адаптація, інтеріоризація, соціалізація, соціальна активність.

1.4 Соціальні інститути суспільства

Поняття соціального інституту. Функції соціальних інститутів. Класифікація соціальних інститутів.

Економічна сфера як цілісна підсистема суспільства, відповідальність за виробництво, розподіл, обмін і споживання матеріальних благ і послуг, необхідних для життєдіяльності людей. Економіка як особливий соціальний інститут. Функції економіки як соціального інституту: розподільча, стимулююча, інтеграційна, інноваційна.

Соціологічний аналіз економічних потреб, інтересів, цінностей різних соціальних груп, їхнє поведіння в економічній сфері.

Політика як соціальний інститут. Політична сфера суспільства як сфера боротьби за владу, її реалізацію і розподіл. Влада як основа та ціль політики. Суб'єкти політичної влади. Політична еліта. Політична культура суспільства як регулятор функціонування політичної системи. Політика як соціальний інститут, що припускає спеціалізовану діяльність щодо

здійснення різноманітних ролей, складна політична організація і нормативне регулювання. Соціологічні дослідження політичних процесів в умовах трансформації суспільства. Специфіка соціологічного підходу до аналізу соціально-політичних явищ. Політичні процеси, політичні конфлікти, способи їхнього вирішення. Особливості становлення нової політичної еліти в Україні.

Освіта як процес навчання, виховання особистості та результат. Освіта як складний соціальний інститут, що забезпечує відтворення, передачу знань, вмінь, підготовку нових поколінь до життя. Основні функції освіти: професійно-економічна, власне соціальна, гуманістична. Завдання реформування системи освіти у XXI ст. Освіта і соціалізація особистості. Вивчення ролі освіти як каналу соціальної мобільності.

Родина як складний соціальний феномен. Історична еволюція родини. Методологічні підходи до дослідження родини. Типи родини. Функції сім'ї: репродуктивна, економічна, статусна, виховна, рекреативна та ін. Життєвий цикл сім'ї. Структура родини. Тенденції розвитку інституту сім'ї на сучасному етапі.

Релігія як складний соціальний феномен, що припускає не тільки релігійне пізнання, але й особливі релігійні спільності людей, особливий вид рольової діяльності, релігійні установи й організації, релігійні норми й культурні відносини. Функції релігії: ілюзорно-компенсаторна, світоглядна, регулятивна, комунікативна, інтегративна. Соціальні, психологічні і гносеологічні коріння релігії. Соціологічний аналіз релігійності населення, критерії релігійності.

Основні поняття: соціальний інститут, економічна сфера, економічні потреби, інтереси, цінності, виробництво і споживання, політика як соціальний інститут, політична сфера, влада, політична еліта, політична культура, політичні конфлікти, освіта, наука, сім'я, моногамія, поліандрія, полігінія, екзогамія, ендогамія, проміскуїтет, релігія.

2 ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Підготовку до семінарських занять і вивчення кожної теми рекомендується проводити в три основних етапи:

I Ознайомлювальний. Містить у собі знайомство з довідковою літературою і посібниками за курсом. Фіксування основних понять за курсом.

II Основний. Вивчення основної літератури за курсом, підготовка до семінарського заняття за запропонованим планом.

III Самоконтроль. Аналіз питань для самостійного вивчення, що дозволить більш глибоко ознайомитися із ключовими моментами кожної теми.

2.1 Специфіка, структура та функції соціологічної системи знання

План

1 Специфіка соціологічного походу до аналізу соціальних процесів.

2 Предмет соціології.

3 Особливості становлення і розвитку соціології як науки.

4 Структура соціологічної системи знання.

5 Функції соціології.

Методичні рекомендації

При вивченні теми варто звернути увагу на специфіку соціологічного підходу до аналізу суспільства, на відмінність соціології від інших наук. Ця специфіка полягає у розгляді суспільства як цілості, у дослідженні не окремих сфер громадського життя самих по собі, як в інших суспільних науках, а у вивченні їхнього співвідношення і взаємодії у суспільному житті, впливу різних соціальних факторів на соціальні процеси (комплексний підхід).

Також варто звернути увагу на співвідношення природного та соціального в розвитку суспільства і людини. Чітко усвідомити поняття соціального, соціальної спільності, соціальних відносин, соціального механізму.

При вивченні структури і функцій соціології необхідно мати на увазі, що структура соціології відповідає потребам даної дисципліни у вивченні соціальних явищ і процесів, а також відображає логіку соціологічних досліджень. Тому потрібно мати чітку уяву про взаємозв'язок рівнів соціологічного знання і специфіку кожного з них.

Необхідно ясно розуміти специфіку соціологічної системи знання, знати структуру і функції соціології, вміти співвідносити структуру соціології з логікою соціологічного дослідження.

Питання для самоперевірки

- 1 Які особливості соціології як науки?
- 2 Яка структура соціології?
- 3 Назвіть основні етапи розвитку соціології.
- 4 Сформулюйте фундаментальні питання соціології.
- 5 Як вирішуються основні питання соціології представниками різних теоретичних напрямків?
- 6 Яке місце соціологія займає у системі наук?
- 7 Які основні функції соціології у суспільстві?

Питання для самостійного вивчення

- 1 Соціологія та ідеологія.
- 2 Е.Гіденс про майбутнє соціології.
- 3 О.Конт як родоначальник позитивістської соціології.
- 4 Роль соціології у вирішенні соціально-економічних, політичних, екологічних, культурних та інших проблем сучасного світу.
- 5 Основні поняття соціології.

Література [3, 7, 11, 12, 22, 28, 33, 34].

2.2 Соціальна структура суспільства та методологічні підходи до її аналізу

План

1 Поняття соціальної структури суспільства та її основних елементів. Основні підходи до соціологічного аналізу соціальної стратифікації. Соціальна стратифікація і соціальна мобільність. Проблема маргінальності.

2 Поняття цінності. Інтегративна роль цінностей, ціннісних орієнтацій. Класифікація цінностей. Соціологічний аналіз ціннісних орієнтацій сучасної людини.

3 Соціальні норми. Спільність та відмінність норм прав і моралі. Девіантна поведінка.

Методичні рекомендації

При розгляді поняття соціальної структури варто співвідносити його з поняттям соціальної нерівності, тому що соціальна структура по суті являє собою вираження нерівності, яка існує у тому або іншому суспільстві. При цьому не треба поняттю нерівності надавати яке-небудь моральне навантаження. Інакше кажучи, люди і групи людей у суспільстві не рівні, що означає різний доступ до соціальних благ, вираженням цієї нерівності є соціальна структура суспільства. Соціальні групи як елементи соціальної структури потрібно відрізняти від випадкових, нестійких об'єднань людей. Потрібно відзначити, що соціальні групи складаються на базі об'єктивних обставин, а приналежність до групи пов'язана з об'єктивним положенням людей у системі соціальних зв'язків, виконанням певних соціальних ролей. У цьому зв'язку необхідно чітко розуміти механізм становлення соціальної групи, що полягає в усвідомленні своїх групових інтересів.

При вивченні соціальної стратифікації варто зробити акцент на розходженнях у підході до її аналізу.

При розгляді соціальних норм і цінностей потрібно відзначити загальні для них функції оцінки й орієнтації та

звернути увагу на те, що, крім цих функцій соціальні норми виконують функції регулювання і соціального контролю.

Розглядаючи поняття девіації, необхідно зробити акцент на те, що поведінка може бути визнана девіантною при наявності безлічі факторів залежно від конкретної ситуації та наслідків. Необхідно звернути увагу на сутність різних підходів - біологічного, психологічного, соціологічного та інших, до визначення причин девіації.

Розгляд соціальних змін у сучасному світі, і в Україні зокрема, потрібно співвідносити з поняттям соціальної мобільності й маргінальності.

Питання для самоперевірки

- 1 Що таке страта? Її основні критерії.
- 2 Що таке соціальна структура суспільства?
- 3 Чим відрізняється класова теорія суспільства від теорії соціальної стратифікації?
- 4 Яке співвідношення понять «нерівність», «соціальна структура», «стратифікація»?
- 5 Які існують типи, види, напрямки соціальної мобільності?
- 6 Охарактеризуйте стратифікаційну систему сучасного індустріального суспільства.
- 7 Які канали мобільності актуальні для вас?
- 8 Що таке девіантна поведінка?

Питання для самостійного вивчення

- 1 Девіантна поведінка в молодіжному середовищі: причини, особливості.
- 2 Особливості та загальні риси соціальних інститутів маралі й права.
- 3 Поняття аномії у роботах Е. Дюркгейма і Р. Мертона.
- 4 К. Маркс про причини соціальної нерівності.
- 5 Концепція М. Вебера про сутність, джерела і тенденції розвитку соціальної нерівності.
- 6 Особливості розвитку соціальної структури в Україні.
- 7 Маргінальність в умовах якісного відновлення суспільства.

Література [5, 12, 15, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 35].

2.3 Суспільство, як цілісна система

План

- 1 Поняття особистості. Статус, соціальні ролі особистості.
- 2 Соціальні типології особистості.
- 3 Соціалізація особистості. Соціальна активність особистості.
- 4 Потреби, інтереси, цінності як підстави соціального вибору.

Методичні рекомендації

Розглядаючи роль і місце особистості в системі соціальних зв'язків, необхідно виробити чітке уявлення про відмінності понять «людина», «індивід», «особистість», а також відповідних атрибутів особистості: соціальної ролі, соціального статусу.

Особливе місце у вивченні особистості як соціального феномена займають питання про сутність, типи і механізми процесу соціалізації, під якою розуміють входження індивіда як дієздатного суб'єкта в соціальне життя. Необхідно також усвідомити механізми процесу соціалізації, які впливають на засвоєння соціальних ролей і формування соціального статусу.

Питання для самоперевірки

- 1 Перелічіть основні елементи соціальної системи.
- 2 Що розуміється під поняттям культури в соціології?
- 3 Які основні функції культури в соціології?
- 4 Чим відрізняється індивід від особистості?
- 5 В чому полягає сутність соціологічного підходу до особистості?
- 6 Назвіть типові моделі особистості в соціології.
- 7 Що таке деградація особистості, суспільства?
- 8 Назвіть співвідношення понять «соціальний статус» і «соціальна роль».

9 Назвіть і охарактеризуйте інститути соціалізації.

Питання для самостійного вивчення

- 1 Особистість і юрба.
- 2 Соціологічне вивчення міжособистісних відносин, міжособистісних конфліктів.
- 3 Особливості соціологічного вивчення поведінки людини в екстремальних ситуаціях.
- 4 Культура і цивілізація.
- 5 Конфлікт культур як соціологічна проблема.
- 6 Культура й особистість.
- 7 Молодіжні субкультури: основні проблеми і тенденції.

Література [6, 9, 12, 14, 18, 20, 21, 27, 32, 34].

2.4 Економіка, політика, освіта, сім'я, релігія як соціальні інститути суспільства

План

- 1 Поняття і сутність соціального інституту.
- 2 Види і функції соціальних інститутів, їхні основні характеристики:
 - економіка як соціальний інститут;
 - політика як соціальний інститут;
 - освіта як соціальний інститут;
 - родина як соціальний інститут;
 - релігія як соціальний інститут.

Методичні рекомендації

При вивченні даної теми важливим є розгляд основних соціальних інститутів у соціальній структурі суспільства, їхніх функцій, взаємозв'язку з іншими елементами суспільної системи. Необхідно виробити чітке уявлення про сутності поняття «соціальний інститут» і тих функцій, які він виконує у суспільстві, – регулюючої, контролюючої, виховної, інтеграційної,

комунікативної та ін. Економіка займає провідне місце в соціальній структурі суспільства, виконує ряд функцій, які впливають із сутності економіки як підсистеми суспільства, відповідальної за виробництво, розподіл, обмін і споживання матеріальних благ і послуг, необхідних для життєдіяльності людей.

Розглядаючи політику, потрібно чітко розуміти, що головне призначення політики, крім узгодження різних інтересів, полягає у закріпленні відносин панування і підпорядкування, яке відбито у визначенні: політика - це сфера використання влади та її розподілів для реалізації корінних інтересів.

Особливу увагу варто приділити елементам політичної структури суспільства: політичній свідомості, нормам, відносинам, установам, організаціям.

Освіту як соціальний інститут потрібно вивчати безпосередньо із самого процесу інституціоналізації освіти, акцентувати увагу на етапах, причинах і формах інституціоналізації. Цікавий також історичний аналіз освітньої системи й утворення соціального інституту. Особливе місце в даній темі займає аналіз трансформаційних процесів у сучасній освіті (у тому числі в Україні), тенденції і перспективи розвитку соціального інституту освіти.

Розглядаючи родину як складний соціальний феномен, необхідно знати, що в соціології сім'я аналізується з двох позицій: як соціальний інститут і як специфічна мала група. Виділяють функціональний, конфліктний, еволюційний, психологічний підходи до дослідження сім'ї. Особливо потрібно звернути увагу на функції сім'ї - репродуктивну, економічну, статусну, виховну, рекреативну та ін., а також життєві цикли сім'ї. Важливими компонентами для вивчення цієї теми є трансформація сімейних функцій на сучасному етапі розвитку суспільства, проблема кризи інституту сім'ї на сучасному етапі.

Розгляд релігії як соціального інституту необхідно почати з розуміння власне соціологічного поняття релігії. У соціології релігія розглядається як складний соціальний феномен, що припускає не тільки релігійне пізнання, але й особливі релігійні спільності людей, особливий вид рольової діяльності, релігійні установи й організації, релігійні норми й культурні відносини. Важливе місце в соціологічному вивченні релігії займає

дослідження процесів секуляризації (об'єктивна тенденція поступового звільнення суспільства від твердих інституціональних форм релігії) і десекуляризації.

Питання для самоперевірки

- 1 Що таке соціальний інститут?
- 2 Перелічіть функції соціальних інститутів.
- 3 Розкрийте зміст основних функцій освіти.
- 4 Яку роль освіта грає у соціалізації особистості?
- 5 Охарактеризуйте політичні елементи структури суспільства.
- 6 Розкрийте функції економіки в суспільстві.
- 7 Дайте характеристику інституту релігії як соціальному феномену.
- 8 Що вивчає соціологія сім'ї?
- 9 Які етапи пройшла сім'я в історичному розвитку?
- 10 Проаналізуйте основні тенденції і проблеми розвитку сучасної української сім'ї.

Питання для самостійного вивчення

- 1 Особливості становлення нової політичної еліти в Україні.
- 2 Політичні конфлікти, способи їхнього вирішення на сучасному етапі.
- 3 К. Маркс, М. Вебер, Т. Веблен про взаємозв'язок економіки з іншими сферами громадського життя.
- 4 Соціологічний аналіз бідності як соціального феномена.
- 5 Економічна культура. Економічні потреби, інтереси, цінності різних соціальних груп, їхня поведінка в економічній сфері.
- 6 Влада як основа та ціль політики. Суб'єкти політичної влади. Політична еліта.
- 7 Е. Дюркгейм про соціологію утворення.
- 8 Наука як найважливіший та інтегруючий елемент сучасної культури.
- 9 Батьківство в соціокультурних умовах, які змінюються.
- 10.Родина XXI століття.
- 11.Демографічна політика України в третьому тисячолітті.

12. Проблеми становлення і розвитку молоді родини.

Література [1, 2, 4, 10, 12, 13, 19, 21, 30, 34].

3 ВИМОГИ ДО ВИКОНАННЯ ТА ОФОРМЛЕННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

В ході вивчення курсу студенти повинні виконати контрольну роботу, що складається з двох частин. Питання для неї згруповані у два блоки. Для першої частини береться питання з першого блоку питань за останньою цифрою шифру, для другої частини - з другого блоку питань за передостанньою цифрою шифру. Загальний обсяг роботи 10-12 сторінок рукописного тексту. Контрольна робота повинна бути зареєстрована в методичному кабінеті кафедри, аудиторія 3.321.

Контрольна робота повинна включати:

- титульний аркуш, на якому вказується прізвище студента, курс, група, шифр, назва предмета, тема контрольної роботи, прізвище викладача;
- зміст роботи, який включає вступ, розділи роботи, висновки до кожної частини роботи;
- текст контрольної роботи з виділенням всіх структурних підрозділів;
- список літератури, який повинен включати не менше трьох джерел.

Формою контролю для студентів за курсом є іспит.

4 ТЕМАТИКА КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Частина 1

- 0 Місце соціології у системі гуманітарних наук.
- 1 О. Конт – засновник соціології.
- 2 Соціологічна концепція марксизму.
- 3 Роль Е. Дюркгейма в історії соціологічної думки.
- 4 Місце М. Вебера в історії соціології.

5 Основні етапи підготовки та проведення соціологічних досліджень.

6 Виникнення і становлення соціології як самостійної науки.

7 Специфіка соціологічної системи знань.

8 Культура в суспільній системі.

9 Функції соціології та її роль у житті суспільства.

Частина 2

0 Стан, тенденції розвитку, перспективи сучасної сім'ї.

1 Міжетнічні та міжнаціональні конфлікти сьогодення.

2 Соціальні організації як складні соціальні утворення.

3 Освіта як соціальний інститут.

4 Соціологія конфлікту.

5 Теорія соціальної стратифікації.

6 Соціологічна структура особистості.

7 Форми процесу соціалізації людини.

8 Девіація: сутність та витоки.

9 Політика як соціальний інститут.

5 ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ІСПИТУ

1 Специфіка соціологічної системи знання.

2 Взаємозв'язок соціології з іншими науками.

3 Структура соціологічної системи знання.

4 Місце і роль загальної соціологічної теорії у соціологічному аналізі.

5 Роль спеціальних соціологічних теорій в аналізі соціальної реальності.

6 Основні етапи розвитку соціології як системи знання.

7 Поняття особистості в соціології.

8 Особистість як суб'єкт суспільних відносин, соціальної творчості.

9 Поняття соціальної структури суспільства. Основні елементи соціальної структури.

10 Поняття соціального інституту та інституціалізації, їхні ознаки.

- 11 Функції соціології.
- 12 Суспільна думка як об'єкт соціологічного аналізу.
- 13 Соціальні норми як елемент соціальної структури суспільства.
- 14 Предмет соціології.
- 15 Культура і цивілізація.
- 16 Поняття соціальних змін, соціальних процесів, соціального розвитку. Види соціальних змін.
- 17 Методологічні підходи і принципи соціологічного аналізу.
- 18 Поняття економічної сфери, її елементи.
- 19 Функції економіки як соціального інституту.
- 20 Утворення як соціальний інститут.
- 21 Національно-етнічна структура суспільства, тенденції її розвитку.
- 22 Родина як особливий соціальний інститут суспільства, її функції, структура.
- 23 Історична еволюція інституту сім'ї.
- 24 Роль соціологічних досліджень в удосконаленні механізмів активізації політичної діяльності.
- 25 Теорія соціальної стратифікації та її роль у дослідженні соціальної структури суспільства.
- 26 Політика як соціальний інститут.
- 27 Особистість у системі соціальних зв'язків. Типи особистості.
- 28 Соціологічні дослідження міжнаціональних відносин на сучасному етапі в Україні.
- 29 Соціологічний аналіз релігійності населення.
- 30 Соціалізація особистості, її структура.
- 31 Особливості, тенденції розвитку соціально-класової структури сучасного суспільства в Україні.
- 32 Структура і функції культури як соціального інституту.
- 33 Механізми соціальної діяльності та соціальної поведінки.
- 34 Інтереси і потреби як елементи соціального механізму.
- 35 Соціологія про суспільство як таке, що розвивається.
- 36 Соціологічні дослідження проблем освіти в Україні.
- 37 Зміни стратифікаційної системи українського суспільства у 90-х рр. ХХ – початку ХХІ ст.
- 38 Методологічні підходи до соціологічного аналізу сутності й причини соціальної нерівності.

39 Структура соціології.

40 Місце соціології у системі гуманітарних наук.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Антонов А.И., Медков В.М. Социология семьи. – М.: Изд-во МГУ, 1996.

2 Астахова В.И. Высшая школа Украины. – Харьков: Знание, 1991.

3 Бороноев А.О., Ельмеев В.Я., Орлов В.Н. О предмете социологии как общей науке об обществе // Соц. исслед. - 1991. - №5. – С.35-39.

4 Вятр Е. Социология политических отношений. – М.: Наука, 1979.

5 Галкин А.А. Тенденции изменения социальной структуры // Соц. исслед. - 1998. - №10. – С.85-91.

6 Герасимчук А.А., Шиян О.М. Соціологія. – К.: Вид-во Європ. ун-ту фінансів, інформ. систем, менеджм. і бізнесу, 2000.

7 Гидденс Э. Девять тезисов о будущем социологии // THESIS. Теория и история экономических и социальных институтов и систем. – М.: Зима, 1993.

8 Гурко Т.А. Трансформация института современной семьи // Соц. исслед. - 1995. - №10. – С.95-99.

9 Донченко Е.А., Титаренко Т.М. Личность: конфликт, гармония. - М.: Политиздат, 1989.

10 Дюркгейм Э. Социология образования. – М.: Наука, 1996.

11 Дюркгейм Э. Социология и социальные науки // Филос. и социол. мысль. - 1992. - №5. – С. 113-126.

12 Загальна соціологія. Хрестоматія /Уклад.: В.Г. Городяненко, С.В. Легеза. – Донецьк: Вид-во ДНУ, 2006. – С. 5-454.

13 Заславская Т.И., Рывкина Р.В. Социология экономической жизни. – М.: Наука, 1991.

14 Зубов Ю.А. Проблема риска в социологии молодежи. - М.: Изд-во МГА, 2003.

15 Исаев Б.А. Социология. – С.Пб.: Питер, 2007. – С.67-90, 108-120.

16 Клімова Г.П. Освіта і цивілізація. – Харків: Право, 1996.

17 Левада Ю.А. Социальная природа религии. – М.: Наука, 1965.

18 Москаленко В.В. Социализация личности (философский аспект). - К., 1996.

19 Нікітіна В.В. Соціальні інститути: Конспект лекції з курсу «Соціологія». – Харків: Укр ДАЗТ, 2003.

20 Новинская М.И. Поиск новой социальности и утопическая традиция: Проблемы человеческого общежития в актуальной среде // Полит. исслед. - 1998. - №5.- С.59-78.

21 Подольская Е.А., Филиппова О.А., Мелентьева Т.Н. и др. Социология. – Харьков: Золотые страницы, 2004.

22 Попова І.М. Соціологія. – К.: Тандем, 1996. – С. 5-52.

23 Розенфельд Ю.Н. Социология: Курс лекций для студентов несоциол. факультетов. – Харьков: Изд-во НУА, 2006. - С.94-107.

24 Ручка А.Я. Социальные нормы и ценности. – К.: Наук. думка, 1976.

25 Рывкина Р.В. Формирование новых экономических классов // Социол. исслед. - 1994. - №4. – С.88-91.

26 Соціальна структура і особистість за умов радикальних соціальних змін // Соціологія: Теорія, методи, маркетинг. - 1998. - №1-2. – С.121-137.

27 Соціологія / В.М. Піча, О.М. Семашко, Н.Й. Черниш та ін.; За ред. В.М. Пічі. – К.: Заповіт, 1996. – С. 7-22.

28 Социология / Под ред. Г.В. Осипова. - М.: Норма, 2003. – С. 1-102.

29 Трикоза В.І. Соціологія: Конспект лекції. – Харків: УкрДАЗТ, 2005.

30 Трикоза В.І. Соціологія сім'ї: Конспект лекцій. – Харків: УкрДАЗТ, 2006.

31 Хрестоматия по общей социологии /Сост.: В.П. Култыгин, А.Г. Кузнецов. – М.: Научная книга, 2004. - С. 57-127.

32 Циба В.Т. Соціологія особистості. - К.: МАУП, 2000.

33 Ядов В.А. Размышления о предмете социологии // Соц. исслед. - 1990. - №2. – С. 5-15.

34 Якуба Е.А. Социология. – Харьков: Константа, 1996. – С. 6-21.

35 Якуба Е.А. Право и нравственность как регуляторы общественных отношений. – Харьков, 1970.

